

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

7. 16

ПРОЕКТ „ЕФЕКТИВНОСТ, ОТЧЕТНОСТ И КООРДИНАЦИЯ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА”
№ K09-15-4-C/23.07.2009 Г.

Договор № 45.06.15/28.07.2010 г с предмет : „ Въвеждане на механизми за координация и взаимодействие в и между органите на съдебната власт във връзка с делата от особен обществен интерес и анализ на възможността за използване на видео-конферентни връзки в наказателното производство (за разпити, експертизи, свидетелстване и представяне на веществени доказателства и др.) с оглед ускоряване приключването на делата”

СТРАТЕГИЧЕСКИ НАСОКИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕТО НА ВИДЕО-КОНФЕРЕНТНИТЕ ВРЪЗКИ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА ЗА РАЗПИТИ, ЕКСПЕРТИЗИ, СВИДЕТЕЛСТВАНЕ И ПРЕДСТАВЯНЕ НА ВЕЩЕСТВЕНИ ДОКАЗАТЕЛСТВА

“Лирекс БГ” ООД

София, Младост 1, бл. 54А

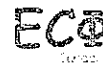
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма “Административен капацитет”, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Роли

Роля	Име
Автор	Петър Димков
Съгласувал	Венцеслав Держицки
Одобрил	Левен Антов

История на редакциите

Версия	Дата	Описание
0.1	12.11.2010	Създаване на документа
0.2	18.11.2010	Допълване и редакция
0.3	26.11.2010	Одобрение на документа

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

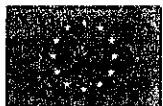
1. Въведение.

Видео-конференентната връзка е инструмент, който има огромен потенциал в контекста на ЕС и неговите 27 държави-членки. Много държави-членки имат практически опит в организирането на видеоконференентни връзки между органи в различни региони на съответната държава или с други държави. При трансгранични дела комуникацията между съдебни органи на различни държави-членки е от съществено значение. Видео-конференентната връзка е една възможност за опростяване и насърчаване на тази комуникация.

В плана за действие в областта на европейското електронно правосъдие, одобрен от Съвета на Европейския Съюз през ноември 2008 г., се посочва, че опростяването и насърчаването на комуникациите между съдебните органи и държавите-членки има особено голямо значение (напр. чрез видеоконференции или защитени електронни мрежи). В плана за действие в областта на електронното правосъдие „По-успешно използване на технологиите за видеоконференции“ е представено като един от проектите, работата по които следва да продължи през периода 2009—2013 г.

В рамките на европейското електронно правосъдие държавите-членки на ЕС се споразумяха да работят заедно за насърчаване на осъществяването на видеоконференентни връзки и размяната на опит и най-добри практики. Тази дейност се осъществява в съществуващата правна рамка, като се съблюдават процедурните гаранции, които са налице на равнище държава-членка и ЕС. По отношение на използването на видеоконференентни връзки при трансгранични дела проучванията сочат, че от техническа гледна точка системите за видеоконференентни връзки, използвани в отделните държави-членки, са оперативно съвместими. Практиката показва, че колкото по-широко се прилага електронното правосъдие, толкова повече се разкриват неговите предимства, а това е предпоставка за усъвършенстване на методите и технологиите за приложението му. От друга страна, самото развитие на информационните и комуникационните технологии способства за тяхното по-широко и ефективно използване в дейността на органите на досъдебното производство и съда.

Използването на оборудване за видеоконференентни връзки предоставя на съдилищата по-голяма гъвкавост по отношение на призоваването на свидетели или вещи лица от други държави-членки:

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

- От гледна точка на свидетеля или вещото лице – удобство при свидетелстване без необходимост от пътуване;
- Намаляване на стреса от изправянето пред съдебна зала, пълна с хора – при уязвими или уплашени свидетели;
- Предоставяне на устен превод при необходимост;
- Съкращаване на разходите за всички участници с използването на видеоконферентни връзки.

2. Резултати от пилотното внедряване на видео-конферентна връзка

При изпълнението на дейност 3.5 от техническото задание за изграждане на видео-конферентна връзка между съд и място за изпълнение на наказанията, бяха изпълнени следните задачи:

- определяне на изискванията към помещенията и към мрежовите връзки за инсталиране на видео-конферентните системи;
- инсталиране на 2 бр. Cisco Telepresence системи – по една в Софийски градски съд и в Централен софийски затвор;
- провеждане на функционални тестове при осъществяването на видео-конферентна връзка между съда и мястото за изпълнение на наказания.

В рамките на пилотния проект за осъществяване на видео-конферентни разговори към Висш Съдебен съвет бяха инсталирани Cisco Telepresence системи в Софийски градски съд и в Централен софийски затвор. За да стане възможно осъществяването на видео разговори и след покриване на изискванията към мрежовите връзки и помещенията, бяха инсталирани и конфигурирани мрежови устройства, чрез които се изгражда криптиран канал между двете локации.

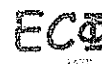
На фиг. 1 е показан обобщен архитектурен модел на системата:

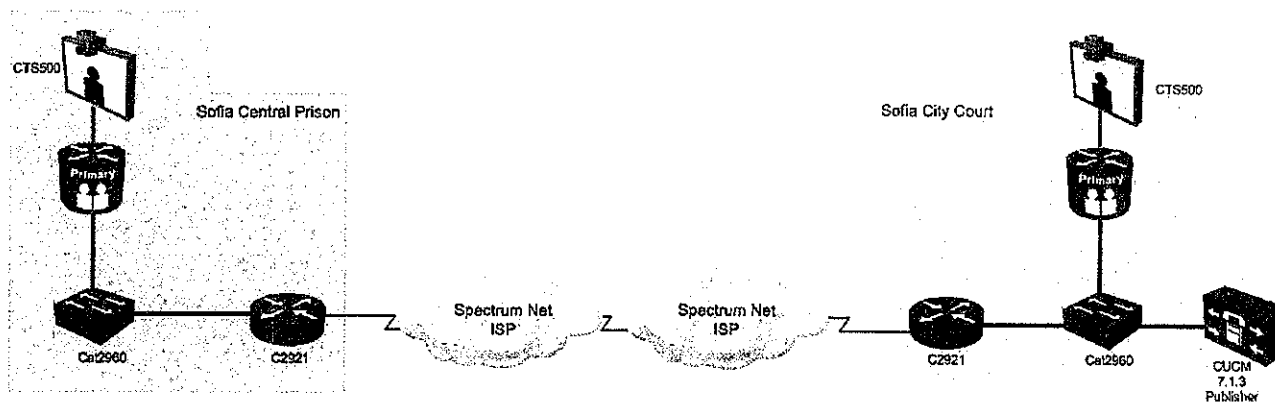
Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Фиг. 1

Архитектурния модел на системата е базиран на цялостно решение на Cisco Systems и включва следните устройства:

- ✓ Cisco ISR 2921 – Маршрутизатори, между които е изграден IPSec VPN тунел;
- ✓ Cisco Cat 2960 – комутатори за връзка на устройствата към локалната мрежа;
- ✓ Cisco Communication Manager 7.1 – функционалното ядро на системата. Управлява видеоконферентните системи и разговорите между тях;
- ✓ Cisco IP Phone 7975 – IP телефони за управление на видеоконферентните системи;
- ✓ Cisco CTS 500 – Telepresence видеоконферентни системи.

Проведени бяха серия от тестове за установяване на следните функционалности и характеристики на системите:

- 1) **осъществяване на видео-конферентни разговори** – тестовите доказателства възможността за успешно провеждане на видео разговори между Софийски градски съд и Централен софийски затвор в двете посоки. Беше измерено качеството на връзката по време на разговорите по отношение на:

- фокус
- осветеност
- синхронизация на видео и звук
- общо качество на картината (замръзване, замазване и др.),

като бе установено, че качеството на проведените видео разговори е много добро. Образите са във фокус, осветеността на помещенията е добра и не се наблюдава разминаване между звук и картина.

- 2) **тестове на използваните мрежови протоколи** – използваните протоколи са стандартизирани, което позволява интеграция на системата с продукти и решения на други производители (интеграцията не е тествана поради невъзможност за свързване с други подобни системи за момента, но е гарантирана в документацията на производителя, приложена към протокола от изпълнените тестове). Свързаността на системата с други системи изисква закупуването на допълнително оборудване, което не участва в пилотното внедряване.
- 3) **тестове за осигуряване на мрежово качество на услугите** – успешно са проведени тестове за DSCP маркиране на трафика за Layer3 приоритизация при използване на конферентната система между различни структури в рамките на съдебната власт, както и за 802.1Q VLAN за улесняване отделянето на трафика в собствена виртуална мрежа с цел приоритетна обработка, по-добро управление на мрежата и по-добра сигурност.
- 4) **тестове на видео параметрите** – при извършването на тестовете са покрити изискванията системата за телеприсъствие да използва стандартни алгоритми за компресиране на видео и аудио сигналите, както и да използва възможно най-високите стандартни разделителни способности, използвани в индустрията. Видео-конферентните разговори са проведени на 30 кадъра в секунда с резолюция 1080p, която е най-високата, използвана за момента в индустрията. В зависимост от скоростта на връзките е възможно да се избере по-ниска резолюция с по-лошо качество и по-малка честота. Използван е H.264 алгоритъм за кодиране и компресиране на видеото.
- 5) **тестове на аудио параметрите** - използваните терминали предлагат екраниране на аудио компонентите и особено на микрофоните с цел намаляване на смущенията внасяни от мобилни телефони и люминесцентни лампи. Системата използва цифрови сигнални процесори за елиминиране на фоновите шумове като вентилаторите на преносимите компютри, шума от климатичната система и т.н. При проведените тестове са включвани фонове шумове от мобилни

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

телефони и вентилатори като е установено, че те не оказват влияние на качеството на звука при разговора. Системата предлага и допълнителен аудио вход за обработка и пренос на аудио сигнал от външен източник, който вход може да бъде използван за пренос на аудио информация от презентации стартирани на външен компютър.

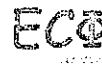
- 6) **тест за споделяне на документи** - системата предоставя VGA интерфейс за споделяне на допълнително съдържание. При извършването на тестовете по време на видео разговор при включване на компютър към допълнителния VGA вход автоматично на двете видеоконферентни системи се появява допълнително съдържание (презентация). Тази функционалност на системата позволява да се визуализират важни документи и доказателства едновременно в двете отдалечени точки.
- 7) **тестове за сигурност** - в тестовия пилотен вариант системата използва видео-конферентни срещи от типа "точка-точка" (P2P), при което не се изисква автентикация на потребителите, тъй като те могат да се виждат директно. При последващо разширение на системата е възможно използването на видео-конферентни срещи с повече от два видео-конферентни терминала. За този тип видео-конферентни срещи системата ще предлага автентикация на потребителите и оторизация на тяхното право да участват в конкретна видео-конферентна сесия. Системата позволява шифроване на трафика между видео-конферентните точки с използването на стандартен sRTP пренос и шифроване на трафика. Системата предлага и стандартна автентикация на терминалите базирана на цифрови сертификати x509 както и защита на системните канали за сигнализация с използването на TLS (Transport Layer Security) или DTLS стандартни протоколи. Функционалностите за сигурност на системата се доказват с документация на производителя, тъй като подобни тестове не са приложими в пилотното внедряване.
- 8) **тестове за управление** – интерфейсите за административно управление и наблюдение на системите са WEB базирани. Потребителските интерфейси се осъществяват посредством опростен графичен интерфейс за потребителите, достъпен през специализирана конзола към всеки видео-конферентен терминал. Съществува възможност за осъществяване на разговор с натискане на един бутон (Speed-dial).

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Успешното провеждане на тестовете гарантира високо качество на видео-конференнтните разговори, както и сигурност и съвместимост с подобни решения на други производители, след разширение на системата с необходимото допълнително технологично оборудване. Оперативната съвместимост от своя страна е необходимо условие за покриване на изискванията за провеждане на трансгранични видео-конференции.

3. Стратегически насоки в използването на видео-конференнтни връзки

Резултатите от извършените анализи на възможностите за използване на видео-конференнтни връзки в наказателното производство (при разпити, експертизи, свидетелстване, представяне на веществени доказателства и др.), както и резултатите от пилотното внедряване на видео-конференнтна връзка между Софийски градски съд и Централен софийски затвор спомагат за определянето на основните стратегически насоки в използването на този вид комуникация.

Видео-конференнтни връзки могат да бъдат използвани при дела както на национално ниво между съдилища и места за изпълнение на наказания, така и при трансгранични дела между държави-членки на Европейския съюз. Условиата за осъществяване на трансгранични комуникации от такъв вид са пряко подчинени съществуващото общностно законодателство и в съответствие с правните актове като:

- Конвенцията за взаимопомощ по наказателно-правни въпроси между държавите-членки на Европейския съюз (Конвенция от 29 май 2000 г. (Конвенцията за взаимопомощ), член 10).
- Регламент на Съвета относно сътрудничеството между съдилища на държавите-членки при събирането на доказателства по граждански или търговски дела (№ 1206/2001 от 28 май 2001 г., член 10, параграф 4 и член 17, параграф 4).
- Директива на Съвета относно обезщетението на жертвите на престъпления (2004/80/ЕО от 29 април 2004 г., член 9, параграф 1).
- Регламент (ЕО) на Европейския парламент и на Съвета за създаване на европейска процедура за искове с малък материален интерес (№ 861/2007 от 11 юли 2007 г., член 8 и член 9, параграф 1).

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

разположи така, че в съдебната зала да могат да се гледат дела и без видео-конферентна връзка.

- *Разбираемост:* говорът винаги трябва да бъде лесно разбираем. По време на видео-конферентната връзка не трябва да се губят думи. Качеството на звука трябва да бъде постоянно, да няма външни смущения или пукане. Трябва да бъдат изпълнени определени изисквания по отношение на синхронизацията на устните (закъснение по-малко от 0,15 секунди). Освен това във възможно най-висока степен трябва да се редуцират ехото, фоновият шум и реверберацията.
- *Микрофоните* следва да се монтират така, че в другото помещение да няма деформации на звука, причинени от фонов шум. Ако има устен превод, във всеки момент следва да има включен само един микрофон. Едновременното използване на микрофони води до деформация на звука при устния превод (по-специално при симултанен превод).

Резултатите от проведените тестове при пилотното внедряване на видео-конферентна връзка между Софийски градски съд и Централен софийски затвор доказват възможността за покриването на по-горните изисквания от инсталираното оборудване. Тъй като за провеждането на пилотните тестове е използвано оборудване от типа „точка-точка” (P2P), за да се осигури възможност за оперативна съвместимост с други подобни системи, инсталирани в съдилища на страните-членки е необходимо за купуването и инсталирането на допълнително оборудване и софтуер предоставяни от същия производител.

Разпитите на свидетели и вещи лица не винаги протичат в съдилища, като съществува възможност да се осъществи видео-конферентна връзка между съдилище и друго място (например консулство или дипломатическо представителство, затвор, болница или център за бежанци). Стационарно разположените видео-конферентни системи не предоставят достатъчна гъвкавост поради необходимостта от инсталиране на такава система във всяко място, което ще се използва за провеждане на разпити, съдебни експертизи, свидетелстване и представяне на веществени доказателства. Инсталирането на една такава система на място, където нейното използване не би оправдало средствата, вложени в нея е неефективно от финансова гледна точка и е в противоречие с целта за намаляване на разходите при използването на видеоконферентни системи. В подобни случаи е удачно да се използва мобилно оборудване за осъществяване на видео-конферентни разговори.

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

За момента България не предоставя информация за налично оборудване и контакти за връзка поради неналично такова. След евентуално инсталиране на системи за видео-конферентни разговори е необходимо да се предприемат действия по разгласяването на възможността от осъществяването на такъв вид комуникация при разпити, изслушвания и др.

В рамките на Европейската съдебна мрежа по наказателно-правни въпроси се представя специална услуга, наречена "Атлас", с чиято помощ потенциалните ползватели на видеоконферентни връзки могат да проверят наличието на оборудване в друг съд.

4. Изводи и препоръки

Основните изводи от направените анализи на практиките на държавите-членки на Европейския съюз, както и от проведеното пилотно внедряване на видео-конферендна връзка между Софийски градски съд и Централен софийски затвор са свързани с необходимостта от разширяване на обхвата и увеличаване на обезпечеността с видео-конферендно оборудване в съдебната система на територията на страната.

Практиката показва, че колкото по-широко се прилага електронното правосъдие, толкова повече се разкриват неговите предимства, а това е предпоставка за усъвършенстване на методите и технологиите за приложението му. Практическият опит в областта на видео-конференнтните връзки в съдебната система в много от страните-членки на Европейския съюз е голям и постоянно нараства, но за да се използват пълните възможности на тази технология е необходимо нейното широко разпространение и използване. Оперативната съвместимост на оборудването, което се инсталира в отделните страни-членки е от особена важност с цел да се гарантира възможността за осъществяване на видео-конферентни връзки при трансгранични производства.

В България не съществуваше оборудване за видео-конферентни връзки до момента на пилотното внедряване на такова в Софийски градски съд и Централен софийски затвор. Това ограничение определяше нуждата от наемане на оборудване в случай, че „молещ съд“ желае да осъществи видео-конферендна връзка със съд в България, съгласно наредбите за международно съдебно сътрудничество.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

конферентни връзки. Изпробваните системи гарантират покриването на всички функционалности като улесняват последващото внедряване на допълнителни системи от същия вид чрез използване на наличното „know-how”.

- **предоставяне на информация за наличното видео-конферентно оборудване** – информация за наличието на видео-конферентно оборудване трябва да бъде предоставена в портала на Европейската съдебна мрежа за граждански и търговски въпроси на разположение на съдилищата, които желаят да използват системите за разпит или изслушване на свидетели посредством видео-конферентна връзка. Европейската съдебна мрежа за граждански и търговски въпроси (ЕСМ) свързва националните органи, отговорни за подпомагането на местните съдилища като е създадена през 2001 г., с цел да улесни съдебното и правното сътрудничество между държавите-членки.
- **повишаване на осведомеността** – след изграждането видео-конферентната инфраструктура е препоръчително да се отдели повече внимание на повишаването на осведомеността за потенциалното използване на видео-конферентни връзки и на създаването на практически инструменти за улесняване на тяхната употреба. Такава осведоменост може да бъде постигната чрез създаване и разпространение на електронни или хартиени брошури, както и връзки към национални указания и ръководства за употреба на системите. Публикуването на раздели с примери както и сборник с добри практики също биха допринесли за повишаване на осведомеността.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

ПРОЕКТ „ЕФЕКТИВНОСТ, ОТЧЕТНОСТ И КООРДИНАЦИЯ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА”

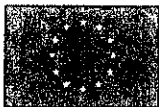
№ K09-15-4-C/23.07.2009 Г.

Договор № 45.06.15/28.07.2010 г с предмет : „ Въвеждане на механизми за координация и взаимодействие в и между органите на съдебната власт във връзка с делата от особен обществен интерес и анализ на възможността за използване на видео-конферентни връзки в наказателното производство (за разпити, експертизи, свидетелстване и представяне на веществени доказателства и др.) с оглед ускоряване приключването на делата”

ПРОГРАМА И БЮДЖЕТ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ВИДЕО-КОНФЕРЕНТНИТЕ ВРЪЗКИ В СЪДЕБНАТА СИСТЕМА И НАСОКИ ЗА ПРОМЯНА В НОРМАТИВНАТА УРЕДБА

“Лирекс БГ” ООД

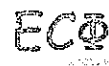
София, Младост 1, бл. 54А

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Роли

Роля	Име
Автор	Петър Димков
Съгласувал	Венцеслав Держицки
Одобрил	Левен Антоу

История на редакциите

Версия	Дата	Описание
0.1	12.11.2010	Създаване на документа

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1. Насоки за промяна в нормативната уредба

1.1. Предимствата от използването на видеоконференцията за нуждите на наказателното производство са безспорни и това се потвърждава от практиката на редица страни от Европейския съюз и САЩ. Тези предимства се изразяват в три основни насоки:

- ✓ намаляване случаите на отлагане на делата, поради неявяване на някой от субектите или участниците в наказателния процес;
- ✓ намаляване разходите във връзка с явяването на призованите лица на разпит;
- ✓ ограничаване на риска от бягство на задържани под стража лица при конвоирането им до местата, където трябва да бъдат разпитани.

За да се получи този ефект и в България са необходими няколко условия:

а/ да се разполага с необходимото видеоконферентно оборудване.

б/ видеоконферентното оборудване да бъде инсталирано на подходящи за ефективното му използване места.

в/ да са налице необходимите процесуални предпоставки за приложението на видеоконферентната техника за нуждите на наказателното производство, както и да се регламентират процесуалните правила за провеждане на разпит чрез видеоконферентна връзка.

Предмет на тази част от доклада е процесуалната възможност за използване на видеоконферентната технология в българския наказателен процес. Още в началото е необходимо да се отбележи, че Република България дори и да разполага с необходимата видеоконферентна техника за нуждите на наказателния процес и тя да бъде инсталирана на подходящите места, ефектът от приложението на тази технология няма да бъде особено голям. Причината за песимистичната прогноза е ограничената процесуална възможност за използването на видеоконферентна технология за нуждите на българското наказателно производство. Изходът от тази ситуация е разширяване процесуалната възможност за използване на видеоконферентната технология и регламентиране на процесуални правила за нейното използване.

1.2. В НПК е предвидена процесуална възможност за видеоконферентен разпит на обвиняем, свидетел и вещо лице, когато се намират извън пределите на България. Провеждането на такъв разпит по отношение на обвиняемия е възможно само при условие, че това няма да попречи за разкриване на обективната истина /чл. 138, ал. 7 НПК/.¹

Видеоконферентен разпит на **свидетел**, който е извън пределите на страната се провежда в съответствие с разпоредбите на българския наказателно-процесуален кодекс /чл. 139, ал. 7 НПК/.² Това обаче се отнася само за **пълнолетни свидетели**.

¹ Този текст е буквално повторение на чл. 115, ал. 2 НПК. С оглед по-голяма прецизност, би следвало да препраща към чл. 115, ал. 2 НПК, вместо да го възпроизвежда отново.

² След последните изменения и допълнения на НПК, в тази норма са заличени думите "и при условията на международен договор, по който Република България е страна" /ЗИД, ДВ, бр.

Кодексът допуска видеоконферентен разпит на малолетни и непълнолетни свидетели, но **само ако са в пределите на страната** / чл. 140, ал. 5 НПК/. Тази диференцирана възможност, основана единствено на местонахождението на малолетния или непълнолетния свидетел не е оправдана, защото от фактическа гледна точка разпита чрез видеоконференция се провежда по един и същ начин, независимо дали са на отдалечено място в пределите на страната или извън нея. Ето защо би било по-правилно да има съответствие между двете норми, т.е. кодекса да предвижда еднаква процесуална възможност за разпит на свидетели, намиращи се извън пределите на страната, независимо от тяхната възраст.

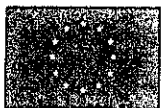
В чл. 141, ал. 1 НПК се предвижда разпит чрез видеоконференция на **свидетел с тайна самоличност**. Докато в старата редакция на тази норма се допускаше за разпит на свидетел с тайна самоличност, когато е извън страната, с последните изменения и допълнения на НПК се допуска такъв разпит и когато свидетелят с тайна самоличност е в нейните предели. В чл. 141, ал. 3 НПК е предвидено диференцирано отношение относно изискването за промяна на образа на свидетеля с тайна самоличност в зависимост от това дали се намира на територията на Република България или е извън нея. Тъй като чл. 141, ал. 3 НПК препраща към чл. 139, ал. 8 НПК, това означава, че изискването за промяна на образа на такъв свидетел е валидно само, когато се намира в пределите на Република България, което не може да се приеме за уместно. Не е ясно какви са били съображенията на законодателя да изключи правилото за промяна на образа на свидетел с тайна самоличност, когато е в чужбина и се разпитва от български компетентен орган чрез видеоконференция. Логично е това правило да е еднакво валидно в двата случая, защото иначе се загубва смисълът от прикриване самоличността на свидетел, който се намира в друга държава и трябва да бъде разпитван от български съд или орган на досъдебното производство.

В чл. 149, ал. 6 НПК е предвидена възможност за разпит на **вещо лице чрез видеоконференция или телефонна конференция, когато се намира извън страната и това се налага от обстоятелствата по делото**. С оглед правилното определяне систематичното място на това действие по разследването, би следвало да бъде включено към глава 14, раздел 2-ри, където е включен разпита като способ за доказване.³

1.3. В началния етап на процесуалното уреждане на видеоконферентния разпит в Република България се отнасяше само за случаите, когато разпитваното лице е извън пределите на страната. Това бе частично решение на проблема. Нерационално бе от една страна да се допуска извършване на разпит чрез видеоконференция на лице, което е в чужбина, а в същото време да се ограничава възможността за използване на тази технология, когато лицето се намира в пределите на страната, но явяването му на

32/2010г./-. Със заличаването на този текст не отпада необходимостта от провеждане на разпита в съответствие с условията на международен договор по който Република България е страна, защото такова изискване е предвидено в новата редакция на чл. 474, ал. 6-8 НПК.

³ Разпитът на вещо лице чрез видеоконференция, което се намира извън страната неоснователно е предвиден в чл. 149 НПК, който регламентира задълженията вещото лице.

мястото, където се провежда разпита е невъзможно или нежелателно. Това налагаше да се регламентира възможност за разпит чрез видеоконференция и в случаите, когато разпитваното лице е в страната. С последните изменения и допълнения на НПК е предвидена такава възможност. Решение е правилно и е крачка напред в духа на европейската стратегия за електронно правосъдие и постепенно нарастващата тенденция за рационализиране процеса на събиране на доказателства чрез използване информационни и комуникационни технологии, но в същото време показва, че консерватизма все още трудно се преодолява.

На настоящия етап НПК все още **не предвижда процесуална възможност за разпит чрез видеоконференция на обвиняеми и вещи лица, които се намират в страната**. След като законодателят вече е приел, че няма пречка за използване на видеоконференцията при разпит на намиращи се в страната свидетели, би следвало на същото основание да допусне такъв разпит да се провежда и по отношение на обвиняеми и вещи лица. Когато разглеждаме рационалните аспекти на разпита чрез видеоконференция от гледна точка на спестяването на време и средства, трябва да изтъкнем, че посредством тази технология могат да се създадат солидни предпоставки за ограничаване случаите на отлагане на разглеждането на делата поради неявяване на обвиняеми, свидетели и вещи лица на разпит пред органите на досъдебното производство и съда. В този смисъл разпитът чрез видеоконференция е една от възможностите за ускоряване работата по приключване на делата, представляващи особен обществен интерес.

Процесуалните правила за разпит чрез видеоконференция на лице, което се намира в страната до голяма степен следва да се основават на чл. 9 от Втория допълнителен протокол към Конвенцията за взаимопомощ от 2000 г. и чл. 21 от Европейската заповед за разследване. Не е логично български разследващ орган или съд чрез видеоконференция да разпитва лице, намиращо се в чужбина по едни правила, а когато лицето се намира в страната да се прилагат други правила. Доколкото има различие при двата случая на разпит, то би следвало да е свързано с различните правни системи на двете държави, където се намират органа, който провежда разпита и разпитваното лице. Докато при международния видеоконференчен разпит представител на съдействащата държава /замолената/ следи дали при разпита не се нарушават основни принципи на нейното право, при вътрешния видеоконференчен разпит, т.е. този, който се провежда извън сферата на международната правна помощ, това е задължение на органа, който провежда разпита. Ето защо подходът при процесуалната регламентация на разпита чрез видеоконференция в рамките на страната би следвало да е аналогичен на регламентирания в чл. 9 от Втория допълнителен протокол към Конвенцията за взаимопомощ от 2000 г, като едновременно с това, с оглед по-голяма прецизност се въведат и допълнителни правила, свързани с провеждането на разпита и приобщаването на показанията или обясненията на разпитвания към доказателствения материал по делото.

1.4. Правилата за видеоконференчен разпит, които следва да се предвидят в българския НПК могат най-общо да се диференцират на две групи: **правила за предварителна организация на разпита и съпътстваща организация по време на разпита**. В правилата за предварителната организацията на разпита чрез видеоконференция се

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

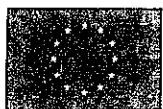
включват: искането за съдействие от съответния орган; призоваването на лицата; **създаването** на необходимите технически и други условия за видеоконферентен разпит. Правилата относно съпътстващата организация на разпита включват установяване самоличността на разпитваното лице, начина за осъществяване на контрола относно спазването на задължението на свидетеля да остане на разположение докато е необходимо, начина съставянето и изпращането на протокола за разпит, както и лицата, които ще осъществяват тази дейност.

Сложността при разпита чрез видеоконференция произтича от факта, че разследващият орган или съда, които трябва да проведат разпита нямат обективна възможност да създадат необходимите организационни предпоставки за даденото действие по разследването. От гледна точка на организация на разпита чрез видеоконференция, органът, който провежда наказателното производство е зависим от съдействия орган – този, който се намира на мястото, където е разпитваното лице и трябва да обезпечи нормалното протичане на разпита. Ако съдействащият орган не осъществява необходимите действия за организирането и във връзка с провеждането на разпита чрез видеоконференция (подготовка на помещението, призоваване на лицето, респ. пренасяне на видеоконферентната технология, където се намира лицето, установяването самоличността на разпитвания, съставянето на протокола и т.н.) в рамките на определени процесуални правила и произтичащи от тях задължения, е възможно поради причини от субективно или обективно естество, да се опорочи или пък да се намали ефекта от разпита чрез видеоконференция. Именно с оглед уеднаквяване на практиката, както и дефиниране на отговорностите, би следвало основни аспекти на предварителната и съпътстващата организация на видеоконферентния разпит да бъдат процесуално регламентирани. По този начин органът, който провежда разпита и органът, който създава необходимите условия за него ще осъществяват координирано своята дейност в рамките на определени процесуални отношения.

Докато при разпита чрез видеоконференция по линия на международната правна помощ отговорността за спазването на процесуалните правила е изцяло на органът, който го провежда, а органът на замолената държава следи само дали не се нарушават основни принципи на вътрешното право на съответната държава, при разпит на лице, което е в страната, отговорност за спазване на процесуалните правила би следвало да носят както органът, който провежда разпита, така и съдействащият орган в рамките на регламентираните им процесуални отношения.

Организационните въпроси относно видеоконферентния разпит са твърде много и трудно биха могли да намерят процесуална регламентация. В чл. 69, ал. 6 от НПК на Естония, например се предвижда възможност министъра на правосъдието да регламентира някои правила за организирането на видеоконферентния разпит. Организационните аспекти на разпита чрез видеоконференция в Полша също са уредени с Регламент от министъра на правосъдието.⁴ Аналогична практика има и във

⁴ Документът урежда организационно-технически въпроси относно използването на видеоконферентна връзка при разглеждането на граждански дела. В него се определя вида на техническото оборудване, начинът на използване на оборудването при събирането на доказателства

Франция. В съответствие с тази практика, организационните въпроси относно видеоконферентния разпит и в България могат да бъдат уредени от министъра на правосъдието.

1.5. Съгласно чл. 138, ал. НПК обвиняемият не може да бъде разпитван по делегация или чрез видеоконференция, освен случаите, когато се намира извън пределите на страната и това няма да попречи за разкриване на обективната истина. Видеоконферентния разпит, респ. разпитът на обвиняемия, когато е извън страната е регламентиран в българския НПК след ратифицирането на Втория допълнителен протокол към Конвенцията за взаимопомощ от 2000 г. Не е ясно какви са били съображенията на законодателя да изключи възможността за видеоконферентен разпит на обвиняем, когато се намира в страната. При действащата нормативна уредба обвиняемият трябва да бъде разпитан на мястото, където се провежда наказателното производство, независимо къде се намира в пределите на страната, освен ако поради обективни причини това е невъзможно.

Анализът на делата, представляващи особен обществен интерес показва, че твърде често обвиняемите не се явяват в съдебното заседание като представят медицински свидетелства за различни видове заболявания. При проверките са констатирани редица случаи на симулиране на заболяване. Независимо от това органите на досъдебното производство и съда се съобразяват със становището на

чрез видеоконферентна връзка, както и начинът на тяхното съхраняване, възпроизвеждане и копиране.

Лицата, респ. звената които трябва да отговарят за техническото състояние и използване на видеоконферентното оборудване могат да бъдат служители на съда. Другата възможност, която е предвидена, е тази дейност да се възложи на външна фирма. Съществено изискване към служителите или фирмата, която отговаря на състоянието и използването на видеоконферентното оборудване е да създадат гаранции за поверителност и пълнота при трансфера на данните. В инструкцията на министъра на правосъдието са посочени данните, които трябва да съдържа списъкът за местата /помещенията/ с видеоконферентно оборудване – наименование, модел, производител, технически характеристики на оборудването, името, телефона, факса, електронен адрес на лицето /организацията, фирмата/ което отговаря за състоянието и използването на видеоконферентната техника; дали устройството е стационарно или мобилно, дали разполага с камера за наблюдение на документи, и др.

Списъкът на местата /помещенията/, където са монтирани видеоконферентни устройства е на разположение на съдилищата. Резервациите се правят на предназначен за целта форум в интернет. На базата на резервациите се изготвят и публикуват графици за използване на видеоконферентното оборудване от съответните съдилища. Ако по някаква причина устройството не работи на дадено място или не е в съда, този факт се оповестява.

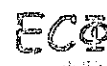
Въведени са правила за съхранение на електронното доказателство /опакване, поставяне на печат, начините за разопаковане при ползване и последващо опаковане, които са аналогични на регламентираните в българския НПК правила за гарантиране автентичността на звукозаписи и видеозаписи на показания и обяснения на разпитвани лица. Разработени са и указания относно начините, чрез които записаните данни от видеоконферентния разпит могат да бъдат защитени от загуба, вредни химикали, топлина, светлина, радиация, магнитни или електрически полета, както и от механични повреди, както и начина за възпроизвеждане на записите.

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

медицинските органи относно невъзможността на обвиняемия да се яви на разпит и съдебните заседания се насрочват за друга, обикновено доста по-далечна дата в съответствие с очакванията за подобряване здравословното състояние на обвиняемия. Не са изключение различните прийоми, които се използват от обвиняемия и неговия защитник за забавяне хода на наказателното производство – честа смяна на защитници, постапно искане събиране на нови доказателства, и др. В крайна сметка това рефлектира негативно върху установяването на обективната истина по делото, а от друга страна мудното наказателно производство рефлектира върху снижаване общественото доверие относно дейността на органите на досъдебното производство и съда. Не на последно място следва да се отбележи, че бавното наказателно производство, както поради посочените, така и поради редица други причини не атестира добре Република България в Европейския съюз относно състоянието на съдебната система. Всичко това налага необходимостта от регламентиране на видеоконферентен разпит на обвиняем, който се намира в страната, но поради здравословни или други причини не може да се яви в съдебната зала. Такъв разпит, разбира се ще бъде възможен само когато състоянието на обвиняемия позволява неговото провеждане. Невъзможността за явяване в съдебната зала не винаги предполага невъзможност за разпит на обвиняемия на мястото, където се намира или от дистанция /както е при видеоконференцията/.

Разпитът на обвиняем чрез видеоконференция във всички случаи следва да се осъществява *с неговото съгласие*. Това е съществено отличие от случаите, когато разпита на обвиняемия се провежда без видеоконференция, защото е длъжен да се яви на мястото, където се провежда разпита. Ако липсват уважителни причини за неявяването му, съгласно чл. 71, ал. 1 НПК се довежда принудително. Друг е въпросът, че в съответствие с чл. 55, ал. 1 НПК има право да откаже да даде обяснения. Отказът на обвиняем, намиращ се в страната да бъде разпитван чрез видеоконференция /при хипотезата, че се предвиди такава възможност в НПК/ на практика би следвало да се приравни към отказ за явяване на разпит. В тези случаи обаче не би следвало да се прибегва до мярка за процесуална принуда, защото фактът, че не може да се яви на мястото, където се провежда разпита по същество е уважителна причина за неявяването му, дори и когато има съмнение относно нейната основателност. Съгласието на обвиняемия да бъде разпитван чрез видеоконференция ще бъде необходимо и от гледна точка на правото му на защита. Условиата при които се провежда разпита чрез видеоконференция не са напълно еднакви с условията на обикновения разпит. Отсъствието на пряк и непосредствен контакт между органа, който провежда разпита и обвиняемия /евентуално и неговия защитник/ може да повлияе отрицателно върху неговата защитна позиция. Другото съображение относно необходимостта от съгласието на обвиняемия да бъде разпитван чрез видеоконференция е от гледна точка на рационалността. Ако обвиняемият не желае да бъде разпитван чрез видеоконференция, нормално е да се очаква да се възползва от правото си да откаже да даде обяснения. В такъв случай действията по инсталирането на видеоконферентната техника /ако е мобилна/ ще се окажат напразни, т.е. излишно ще се изразходват средства и време.

На анализ подлежи и ситуацията, когато защитника поради една или друга причина не се намира на мястото, където е обвиняемия, а на друго място, което също е оборудвано с видеоконферентна техника. В такива случаи видеоконферентната връзка ще бъде между местата, където се намират органа, който провежда разпита, обвиняемия и защитника.⁵ Колкото и да е широка видеоконферентната възможност за контакт между защитника и обвиняемия, тя не е абсолютно равностойна на ситуацията, когато те са заедно. В тази насока би могло да се предвиди допълнителна възможност за телефонна комуникация между тях при условията на защитена от подслушване и изтичане на информация. Дори и да се създадат абсолютни гаранции за такава защита, все пак трудно би могло да се преодолее съмнението на обвиняемия и защитника относно дискретността на тяхното общуване. Наличието на такова съмнение може да повлияе негативно относно обмяната на информация между тях, респ. върху защитната им позиция.

1.6. В чл. 149, ал. 6 НПК е предвидена процесуална възможност за видеоконферентен разпит, но само се намира извън страната и това се налага от обстоятелствата по делото. В този текст отново си личи духа на ратифицираните от Република България Конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 2000 г. и Втория допълнителен протокол към нея от 2004 г. Той обаче не се проявява по отношение на “вътрешното” наказателно производство, т.е. извън случаите на оказване на международна правна помощ. Оказва се, че процесуално допустима е по-сложната ситуация /когато вещото лице е в чужбина/, а сравнително по-опростената /когато вещото лице е в страната/ е недопустима. Тук отново се натъкваме на отсъствие на баланс между правната регламентация на видеоконферентния разпит в сферата на международната правна помощ и в областта на националния наказателен процес, чиито субекти и участници се намират в пределите на страната.

В доклада за делата представляващи особен обществен интерес се изтъква, че неявяването на вещите лица в съдебните заседания също е сред основните причини за отлагането на делата, респ. за забавяне на наказателното производство. Някои от причините за неявяването на вещи лица в съдебното заседание са обективни. Сред тях се откроява невъзможността на вещото лице в едно и също време на бъде на различни, отдалечени едно от друго населени места, където се води наказателното производство в което са ангажирани с извършване на експертиза. В такива случаи вещото лице се явява в даден съда на даден район по свой избор или в зависимост от йерархията на съдилищата. Ако има процесуална и техническа възможност за техния разпит чрез видеоконференция, когато се намират в страната, това не само че би допринесло за ускоряване хода на делата, но би съкратило и разходите, свързани с пътуването на вещите лица до съответните съдилища. Предимството от такъв подход особено ярко ще се прояви при разглеждане на дела, където са ангажирани много вещи лица /по някои от делата, представляващи особен обществен интерес са ангажирани повече от 40 вещи лица/. Ето защо е препоръчително, в съответствие с европейската практика, в НПК да

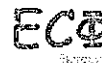
⁵ В САЩ има такава практика.

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

се предвиди процесуална възможност за видеоконферентен разпит и на вещи лица, които се намират в страната.

1.7. В съответствие с чл. 139, ал. 8 НПК, видеоконферентния разпит в досъдебното производство на свидетел, намиращ се в страната се осъществява при условията и по реда на чл. 223 НПК, т.е. пред съдия от съответния първоинстанционен съд или от първоинстанционния съд, в района на който се извършва действието. В чл. 223 НПК са посочени хипотезите, при които се провежда разпит на свидетел пред съдия – когато съществува опасност свидетелят да не може да се яви пред съда поради тежка болест, продължително отсъствие от страната или по други причини, които правят невъзможно явяването му в съдебното заседание, а също и когато е необходимо да се закрепят показанията, които са от изключително значение за разкриване на обективната истина. След като в чл. 139, ал.8 НПК се посочва, че видеоконферентния разпит на свидетел се осъществява при условията на чл. 223 НПК, това означава, че само при посочените хипотези е възможен разпит на свидетел чрез видеоконферентна връзка. Посочените хипотези в известна степен ограничават възможността за видеоконферентен разпит на свидетел. Ограничителните условия за провеждане на разпит пред съдия, респ. на видеоконферентен разпит се отнасят преди всичко за случаите, при които явяването на свидетел за разпит е невъзможно. Пропусната е обаче и другата хипотеза за провеждане на видеоконферентен разпит, която е визирана в чл. 10 от Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 2000 г. и чл. 9 от Втория допълнителен протокол към нея – и когато явяването на свидетеля пред съответния орган е нежелателно. Въпреки че тези хипотези са валидни в сферата на международната правна помощ по наказателни дела, те се използват от държави-членки като предпоставка за провеждане на видеоконферентен разпит и в случаите, когато разпитваното лице се намира в пределите на страната, където се провежда наказателното производство. Практиката в редица страни от Европейския съюз показва, че видеоконференцията се използва успешно при разпит на свидетели със скрита самоличност, защото се създават по-добри условия за скриване на неговата самоличност с оглед промяната на гласа, образа, а така също и с организационните неудобства при явяването му на мястото, където се провежда разпита. В държавите членки видеоконферентния разпит се провежда с оглед на лица, които се намират в пределите на тяхната територия с оглед спестяване на време и средства, а така също и за избягване на организационните трудности и риска от бягство при разпит на лица, които се намират в затворите. Ограничаването на възможността за провеждане на разпит чрез видеоконферентна връзка при визираните хипотези на чл. 139, ал.8 НПК във връзка с чл. 223 НПК не е в съответствие с тенденцията на държавите членки на Европейския съюз да оборудват не само съдилищата, но и някои от затворите и полицейските управления с видеоконферентна техника.

Докато видеоконферентния разпит в досъдебното производство се провежда при ограничителните условия на чл. 223 НПК, за използването на тази технология в съдебното производство в кодекса не са предвидени ограничения. Това означава, че съдът по своя усмотрение ще преценява дали да използва видеоконференцията за провеждане на разпит. Такава диференциация на хипотезите за провеждане на видеоконферентен разпит в досъдебното и съдебното производство не би следвало да

се допуска. Въпреки че съдебното производство е централен стадий в наказателния процес, събирането на доказателства в наказателното производство следва да се разглежда като единен процес. Някои от действията по разследването в досъдебното производство са принципно неповторими в съдебното производство /оглед на местопроизшествие, освидетелстване, обиск на лице и др./. Ето защо макар и досъдебното производство, съгласно чл. 7, ал. 2 НПК да има подготвителен характер, събраните при провеждането му доказателства не могат да бъдат разглеждани като “предварителни”, “подготвителни” или пък създаващи условия за събиране на доказателства в съдебното производство. Ето защо и основанията за провеждане на действията по разследването в досъдебното и съдебното производство са едни и същи, с някои незначителни изключения, едно от които е относно провеждането на видеоконферентен разпит.

Разпитът на свидетел, който се намира в страната и на свидетел, който е извън нейната територия е уреден съответно в чл. 139, ал. 7 НПК и чл. 139, ал. 8 НПК. Съгласно чл. 139, ал. 7 НПК разпит на свидетел извън страната може да се извърши и чрез видеоконференция или телефонна конференция в съответствие с разпоредбите на кодекса, а в следващата алинея 8 на същия член се посочва, че разпит на свидетел, намиращ се в страната, чрез видеоконференция или телефонна конференция може да се извърши в съдебното производство, а в досъдебното производство – при условията и по реда на чл. 223.

Самостоятелната регламентация на видеоконферентния разпит в двата случая предполага, че редът и условията за провеждането им са различни. Не е ясно обаче дали провеждането на видеоконферентен разпит в досъдебното производство на свидетел, който е извън страната се осъществява при условията и реда на чл. 223 НПК, т.е. пред съдия от съответния първоинстанционен съд. От една страна в чл. 139, ал. 7 се посочва, че разпитът на свидетел извън страната се провежда по реда и условията на НПК, което означава, че би следвало в такива случаи да се приложи и чл. 139, ал. 8 НПК във връзка с чл. 223 НПК, а от друга страна “външният” и “вътрешният” видеоконферентен разпит са регламентирани в отделни норми на НПК. Ако видеоконферентния разпит на свидетел в двата случая се провежда по едни и същи правила, самостоятелната им регламентация в такъв случай е излишна. Допуснем ли, че правилата са различни, тогава възниква въпросът относно различието между хипотезите на чл. 139, ал. 7 НПК и чл. 139, ал. 8 НПК. В случай, че редът и условията на разпит на свидетел, който е извън страната и на свидетел, който е в пределите на страната са различни, тогава би следвало да приемем, че за разлика от “вътрешния” разпит, “външният” разпит в досъдебното производство не се провежда пред съдия от съответния първоинстанционен съд. Само в такъв случай е оправдано отделното процесуално регламентиране на “външния” и “вътрешния” видеоконферентен разпит на свидетел. В противен случай, самостоятелната регламентация на хипотезите за видеоконферентен разпит на свидетел, който е извън и в страната е лишена от практически смисъл. Във Франция, например правилата за видеоконферентния разпит са еднакви, независимо дали разпитваното лице е в страната или извън границите на френската национална

територия, като са уредени в една норма /чл. 706-52 от наказателно-процесуалния кодекс на страната/. Аналогично е положение и в Естония.⁶

Приемем ли, че изискването за присъствие на съдия от съответния първоинстанционен съд е валидно само за разпит в досъдебното производство на свидетел, който е на територията на страната, веднага възниква въпросът, защо в двата случая не се прилагат едни и същи правила, след като разпитът се провежда от български компетентен орган за нуждите на българското наказателно производство. Освен това в чл. 139, ал. 7 НПК се посочва, че видеоконферентния разпит на свидетел, който е извън пределите на страната се провежда в съответствие с разпоредбите на кодекса, което всъщност означава, че се прилагат визираните в кодекса правила за разпит на свидетел, докато в чл. 139, ал. 8 НПК не е предвидено такова изискване. То е визирано в чл. 139, ал. 9 НПК – в случаите на чл. 139, ал. 8 НПК разпитът се извършва в съответствие с разпоредбите на кодекса, като самоличността на свидетеля се проверява от съдия от първоинстанционния съд по местонахождението на свидетеля. Изводът, който се налага е, че след като видеоконферентния разпит на свидетел се провежда в съответствие с регламентираните в НПК правила за провеждане на даденото действие по разследването, независимо дали лицето е в страната или извън нея, единственото различие е във визираните в чл. 139, ал. 8 НПК ограничителни условия за провеждане на такъв разпит в досъдебното производство. Тези ограничителни условия *стесняват приложното поле на видеоконференцията* за дистанционно събиране на доказателства в досъдебното производство, което е в разрез с европейската стратегия за електронно правосъдие и практиката на напредналите в тази област държави-членки – Австрия, Естония, Германия, Испания, Франция, и др.

За разлика от видеоконферентния разпит на обвиняем, при разпит на свидетел чрез видеоконферентна технология, не е нужно да се иска, респ. да се предвижда в

⁶Както в българския наказателно-процесуален кодекс, така и в наказателно-процесуалния кодекс на Естония правилата за провеждане на разпит на лица, които се намират в чужбина и в страната е уреждат чрез различни норми. За разлика от нашия НПК, в естонския наказателно-процесуален кодекс е предвидено препращане от едната към другата норма с оглед процесуална икономия. Чл. 468 на НПК на Естония – урежда разпит чрез видеоконференция и телефонна конференция на лица, които се намират в чужбина. Чл. 69 от НПК урежда видеоконферентния разпит на лица, които се намират в страната. Чл. 468 препраща към чл. 69 относно някои от правилата за разпит, а едновременно с това урежда и други правила, които са в съответствие с Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 2000 г. и Втория допълнителен протокол към нея. Съгласно чл. 468 от наказателно-процесуалния кодекс на Естония, компетентния съдебен орган на замолената държава трябва да призове лицата за разпит, отговаря за установяване на тяхната самоличност и за тяхното изслушване. Отговаря за спазване правота на държавата, да гарантира участието на преводач, ако е необходимо. Записа се прави от молещата държава. В протокола за разпита се посочва името на лицето, времето и мястото на съдебното заседание, техническото устройство, което се ползва, позоваването на молбата за правна помощ, заради която се провежда съдебното заседание, респ. разпита. Изписват се правата на разпитвания, както и уверение че е свидетеля е бил предупреден за отговорността, която носи, ако умишлено даде недостоверни показания.

НПК, неговото съгласие. Както при обикновените условия на разпит, така и при видеоконферентния разпит следва да се приложи общото правило за отказ от даване на показания – когато чрез тях той би уличил себе си, възходящи, низходящи, братя, сестри, съпруг в престъпление. Видеоконферентното снемане на свидетелските показания в значителна част от случаите се осъществява с оглед спестяване на време и свързаните с пътуването на далечни разстояния неудобства. Ето защо няма основание да се счита, че при разпита му чрез видеоконференция се създават условия, които да са в негов ущърб. Дори и от психологическа гледна точка свидетелят се чувства по-комфортно, ако при разпита се намира в кабинет, в който има няколко лица, отколкото в съдебна зала, където присъства публика.

1.8. Въпреки тенденцията за разчупване на консерватизма относно събирането на доказателства чрез все по-широко използване на информационни и комуникационни технологии, напредналите в тази област държави-членки на Европейския съюз не са предвидили в техните наказателно-процесуални кодекси разпознаване чрез видеоконферентна връзка. Това обаче не означава, че видеоконферентното разпознаване е практически неосъществимо. Ако съпоставим разпознаването с разпита от гледна точка на фактическото им извършване можем да установим редица сходства:

- а/ разпознаването се предшества от разпит на разпознаваното лице;
- б/ в гласна форма разпитването и разпознаващото лице посочва факти, които са от значение за делото;
- в/ при двете действия по разследването съставя се протокол в който се отразява посочени от разпитването или разпознаваното лице обстоятелства.

Видеоконферентното разпознаване би могло да се извършва на същото основание, както и видеоконферентния разпит – когато явяването на лицето /разпознаващото или разпознаваното/ е невъзможно или нежелателно в смисъла, който се влага в Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 2000 г. Другите условия, свързани с проверка самоличността на разпознаващото или разпознаваното лице могат да бъдат уредени по аналогичен начин, както при видеоконферентния разпит. Следва да се реши въпроса относно местонахождението на поемните лица – дали да бъдат на мястото, където се намира разпознаващият или разпознаваният. Когато аудио-визуалния контакт е двустранен, т.е. разпознаващият и разпознаваният се вижда и чуват едновременно, местонахождението на поемните лица би следвало да е без значение. В случай, че аудио-визуалния контакт е едностранен поради тактически съображения /както при използване на огледало с едностранно виждане/, тогава поемните лица трябва да бъдат на мястото, където се намира разпознаващото лице.

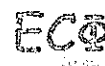
Протоколът за видеоконферентния разпит би следвало да се съставя от органът, който е на мястото, където се намира разпознаващото лице /по аналогия с видеоконферентния разпит/. Изискванията относно съдържанието на протокола за видеоконферентно разпознаване трябва да бъдат същите, но да се добави, както при видеоконферентния разпит, техническите параметри на използваното видеоконферентно оборудване.

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.9. За да се създадат по-оптимални възможности за използване на видеоконференцията в наказателното производство е необходимо да се направят изменения и допълнения в НПК в следните насоки:

1.9.1. Да се предвидят процесуални правила за провеждане на видеоконферентен разпит в наказателното производство.

С изключение на правилото, че самоличността на разпитваното чрез видеоконференция лице се проверява от съдия от съответния първоинстанционен съд, в НПК не се предвиждат особени правила за провеждане на разпит чрез видеоконферентна технология. При тези обстоятелства видеоконферентния разпит трябва да се проведе в съответствие с общите правила за разпит в съответствие с процесуалното качество на разпитвания, но това не кореспондира напълно с условията при които се провежда даденото действие по разследването. Особеността на разпита чрез видеоконференция е преди всичко в това че разпитваното лице се намира на отдалечено място и органът, който провежда това действие по разследването няма непосредствен достъп до разпитваното лице. Оттук се пораждат и различията в сравнение с обикновения разпит, а това предполага да се регламентират и допълнителни процесуални правила за неговото провеждане. Ето защо е препоръчително, по подобие опита на Естония, да се предвидят специални правила за видеоконферентен разпит на лица, които се намират в пределите на Република България, които да бъдат в духа на чл. 10 от Конвенцията за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 2000 г. и на чл. 9 от Втория допълнителен протокол към нея, респ. в съответствие с чл. 474 НПК.

1.9.2. Да се предвиди процесуална възможност за видеоконферентен разпит на обвиняем, който се намира в страната.

Забраната за разпит по делегация на обвиняем, който се намира в страната е основателна. Основното съображение на законодателя е, че при разпита по делегация се накърнява принципа за непосредственост и произтичащите от това допълнителни усложнения във връзка със събирането на доказателства и упражняване правото на обвиняемия на защита. Разпитът по делегация не бива да се поставя на еднаква плоскост с видеоконферентния разпит от гледна точка на приложението на принципа за непосредственост в наказателния процес. Различието е твърде съществено, защото непосредствеността, макар и от дистанция, е налице при разпита чрез видеоконференция. Има всички основания да се счита, че ако в НПК се предвиди видеоконферентен разпит на обвиняем, който се намира в страната, каквато практика съществува в редица държави-членки на Европейския съюз, това би дало сериозен тласък за ограничаване случаите на отлагане на съдебни заседания поради неявяване на обвиняемия по здравословни причини. Ето защо е препоръчително В НПК да се предвиди разпит чрез видеоконференция на обвиняем, който се намира на територията на Република България. Когато явяването на обвиняемия на мястото, където се провежда разпита е невъзможно /например ако се намира в болнично заведение/, разпитът му би могъл да проведен чрез мобилна видеоконферентна връзка. Достатъчно е здравословното му състояние

да позволява провеждането на такъв разпит /невъзможността явяване в съдебната зала поради здравословни причини, не може да се отъждествява на невъзможността за даване на обяснения/.

Регламентирането на видеоконферентен разпит на обвиняем би ограничило организационните трудности, разходите по охрана и риска от бягство при конвоирането на задържани под страна до съдебната зала и обратно. При делата, представляващи особен обществен интерес, конвоирането на обвиняеми до съдебната зала се отразява чрез средствата за масово осведомяване. Това крие допълнителен риск от ограничаване възможността за извършване разпознаване на обвиняемия, ако след това се наложи осъществяване на такова действие по разследването. След показването на обвиняемия по телевизията, извършването на разпознаване от свидетели се лишава от смисъл, защото винаги би съществувало основателно съмнение, че разпознаващият го е идентифицирал му въз основа на възприятието си от телевизионния екран, а не на тези, които е получил по време на престъплението. В крайна сметка биха се избегнали и грозните сцени, които се показват по телевизията, когато конвоираните обвиняеми прикриват лицата си със собствените си облекла по собствено желание, както и по искане на съда, за да не се опорочи възможността за извършване на разпознаване, в случай че възникне необходимост от такова действие по разследването.

1.9.3. Да се предвиди процесуална възможност за видеоконферентен разпит на вещи лица, които се намират в страната

Ефектът от приложението на видеоконференция би се увеличил, ако се предвиди **процесуална възможност за разпит на вещи лица, които се намират на територията на Република България**. Наличието на такава възможност е предпоставка за намалява случаите на отлагане разглеждането на делата поради неявяване на вещите лица поради едновременни ангажименти с други дела, които се водят в различни региони на страната. По този начин не само, че ще се ограничат случаите на отлагане разглеждането на делата поради неявяване на вещите лица, но биха се спестили и разходи по тяхното командироване.

1.9.4. Да се предвиди процесуална възможност за видеоконферентен разпит на малолетни и непълнолетни свидетели, които са извън страната, а явяването им на разпит пред съответния български ръководно-решаващ орган е невъзможно или нежелателно.

1.9.5. Да се уеднаквят основанията за видеоконферентен разпит на свидетел в досъдебното производство и съдебното производство, като премахнат ограничителните условия, които се поставят в чл. 139, ал.8 НПК във връзка с чл. 223 НПК.

1.9.6. Да се предвидят правила за призоваване на лицето, което подлежи на разпит чрез видеоконференция. По-конкретно кой ще призовава лицето – органът, който провежда разпита или съдействащият орган. По-правилно би било призоваването да се извърши от съдействащия орган.

1.9.7. Да се предвидят правила относно контрола по отношение на свидетеля от гледна точка на изпълнение на задължението в съответствие с чл. 12, ал. 1 НПК - да остане на разположение докато е необходимо. Такъв контрол би следвало да се осъществява от органът, който е на мястото, където се намира свидетеля и е ангажиран с проверка на неговата самоличност. При сегашната регламентация на "вътрешния" видеокоферентен разпит не е ясно дали органът, който проверява самоличността на свидетеля трябва да остане до края на неговия разпит. Отсъствието на ясна регламентация по този въпрос може да доведе до различия в практиката по прилагането на чл. 139, ал. 8 НПК.

1.9.8. Процесуално следва да бъде уреден въпроса относно съставянето и съдържанието на протокола за разпита чрез видеокоференция. По-конкретно кой ще съставя протокола – органът, който провежда разпита или органът, който провежда разпита. Ако използваме по аналогия чл. 9 от Втория допълнителен протокол към Конвенцията за взаимопомощ от 2000г, би следвало това да се осъществи от органа, който се намира на мястото, където е свидетеля, след което го изпраща на органът, който провежда разпита. Предимството на този вариант е, че протоколът се изпраща само веднъж: от органът, който го е съставил – към органът, който провежда разпита. От друга страна в по-голяма степен би се приложил принципът на непосредственост в наказателния процес, ако протоколът се състави от органът, който провежда разпита. Недостатъкът на този вариант е, че протоколът трябва да бъде изпращан два пъти: от органът, който води разпита до органа, който е на мястото, където е свидетеля, за да бъде подписан от разпитваното лице, а след това – обратно. В тази връзка е необходимо да се регламентира начина и срока за изпращане на протокола. Най-оптималния вариант е протоколът да се изпраща веднага чрез факс или електронна поща. Всякакъв друг вариант на изпращане на протокола би намалил едно от предимствата на разпита чрез видеокоференция – спестяване на време.

Протоколът за разпит чрез видеокоференция не би следвало да се различава от протокола за обикновен разпит, т.е. да се посочи органа, който провежда разпита, името на свидетеля, предупреждението на свидетеля за отговорността му в случай, че не изпълни задължението си да даде достоверни и пълни показания относно фактите, които са му известни по делото. Различието в сравнение с обикновения разпит е относно посочването на мястото - където се намира органът, който провежда разпита и свидетеля. По аналогия с чл. 9 от Втория допълнителен протокол към Конвенцията за взаимопомощ от 2000 г., в протокола би следвало да се посочат техническите условия при които е проведен видеокоферентния разпит.

1.9.9. Видеозаписът на видеокоферентния разпит следва да се осъществява в съответствие с общите правила за изготвяне на това веществено доказателствено средства – разпитваното лице предварително да бъде уведомено, че неговите показания или обяснения ще бъдат записани и ще се използват в процеса на доказването, да се направи пълен запис на разпита, разпитвания да се запознае със съдържанието на записа, както и осъществяване на действията по осигуряване автентичността на записа /подписване с бележка от разпитвания и органът и органът, който е провел разпита.

Европейски съюз

ОПАК Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

1.9.10. Да се предвиди провеждане на разпознаване чрез видеоконферентна връзка. Предимствата от въвеждането на видеоконферентната технология при разпознаването са аналогични, както и при видеоконферентния разпит.

1.9.11. Да се подготви и издаде Наредба за организацията на разпита и разпознаването чрез видеоконферентна връзка.

2. Индикативна бюджетна програма за развитие на видео-конферентните връзки

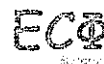
Време	Цел на разхода	Бюджет
година 2011		
1-во тримесечие 2011	Допълнително устройство за осигуряване на оперативна съвместимост с други видео-коферентни системи по стандартни комуникационни протоколи.	333,617.00 лв
	Провеждане на серия обучения за работа със видео-коферентни системи	
2-ро тримесечие 2011	Осигуряване на достатъчна комуникационна свързаност за осъществяване на видео-конферентни връзки. Използването на националната електронно-съобщенителна мрежа е препоръчително, където това е възможно. Свързаност за Апелативните съдилища, Върховния касационен съд и Върховния административен съд	37,000.00 лв
3-то тримесечие 2011	Закупуване на стационарни видео-конферентни системи за обзавеждане на съдебните зали в Апелативните съдилища - 5бр. зали	368,750.00 лв
	Закупуване на 3 мобилни станции	
4-то тримесечие 2011	Закупуване на стационарни видео-коферентни системи за обзавеждане на съдебни зали в Върховния касационен съд и Върховния административен съд	174,500.00 лв
	Закупуване на 3 мобилни станции	

Европейски съюз

ОПАК. Експерти в действие

Европейски социален фонд
Инвестиции в хората

Време	Цел на разхода	Бюджет
година 2012		
1-во тримесечие 2012	Осигуряване на достатъчна комуникационна свързаност за осъществяване на видео-конференнтни връзки. Използването на националната електронно-съобщенителна мрежа е препоръчително , където това е възможно. Свързаност за Апелативните съдилища, Върховния касационен съд и Върховния административен съд Закупуване на стационарни видео-коферентни системи за обзавеждане на съдебни зали в Окръжни Съдилища - Етап 1 - 14 зали	943,500.00 лв
2-ро тримесечие 2012	Закупуване на стационарни видео-коферентни системи за обзавеждане на съдебни зали в Окръжни Съдилища - Етап 1 - 14 зали	906,500.00 лв
Цялостен бюджет за развитие на видео-коферентните решения в съдебната система		2,763,867.00 лв